

KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASH JARAYONIDA TALABALAR KINESTETIK RIVOJLANISHINI TAKOMILLASHTIRISHNING METODIK ASOSLARI

U.R.Axunov

Andijon davlat pedagogika instituti Maktabgacha ta'lim kafedrası professor

G-mail: uaxunov430@gmail.com ORCID: 0009-0002-1849-0885

Annotatsiya. Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim tizimida talabalarning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirish, motivatsiya, shaxsning kasbiy shakllanishi va innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati yoritilgan. Xalqaro talablarga muvofiq o'quv-metodik ta'minotni takomillashtirish, bo'lajak mutaxassislarining barkamol shaxs sifatida kamol topish jarayonida psixologik-pedagogik omillarning ta'siri tahlil qilinadi. Tadqiqotda motivlar, ehtiyojlar, ichki stimul va qiziqishlarning kasbiy rivojlanishdagi o'rni hamda yoshlarning kasb tanlashga tayyorligi alohida ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: kasbiy ko'nikma, motivatsiya, innovatsion ta'lim, barkamol shaxs, ta'lim texnologiyalari, psixologik-pedagogik omillar, kasb tanlash.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УЛУЧШЕНИЯ КИНЕСТЕТИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы развития профессиональных навыков студентов, формирования мотивации, профессионального становления личности и применения инновационных образовательных технологий в современном образовательном процессе. Анализируется необходимость совершенствования учебно-методического обеспечения в соответствии с международными требованиями, а также влияние психологических и педагогических факторов на развитие будущих специалистов. Особое внимание уделено роли мотивов, потребностей и интересов в профессиональном развитии молодежи и их готовности к выбору профессии.

Ключевые слова: профессиональные навыки, мотивация, инновационное образование, гармоничная личность, образовательные технологии, психолого-педагогические факторы, выбор профессии.

METHODOLOGICAL BASIS OF IMPROVING STUDENTS' KINESTETIC DEVELOPMENT IN THE PROCESS OF PREPARING FOR PROFESSIONAL ACTIVITY

Abstract. This article examines the development of students' professional skills, motivation, professional formation, and the implementation of innovative educational technologies within modern education. It analyzes the need to modernize educational and methodological support in accordance with international standards and explores

psychological and pedagogical factors shaping the growth of future specialists. Special emphasis is placed on the role of motives, needs, and interests in professional development, as well as youth readiness for career choice.

Keywords: *professional skills, motivation, innovative education, holistic personality development, educational technologies, psychological-pedagogical factors, career choice.*

KIRISH

Bizga ma'lumki, hozirgi kunda xalqaro rivojlanish tizimida ta'lim asrimizning barqaror taraqqiyotini ta'minlovchi asosiy omil sifatida e'tirof etilib, Koreya Respublikasida o'tkazilgan xalqaro ta'lim forumida 2030-yilgacha belgilangan konsepsiyada "butun hayot davomida sifatli ta'lim olishga imkoniyat yaratish" dolzarbligi qayd etilgan. Bu esa, o'z navbatida, talabalarda kasbga bo'lgan ko'nikmalarini rivojlantirish, innovatsion yondashuv asosida talabalarni kasbiy va amaliy tayyorlashni tashkil etish, mustaqil fikrlash va ijodiy tafakkurni, kreativlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalardan foydalanib, bo'lajak pedagoglarni kasbiy tayyorlash tizimining o'quv-metodik ta'minotini yaratish imkoniyatini kengaytirdi.

Dunyo ta'lim tizimini axborotlashtirish sharoitida bo'lajak kadrlarni kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirishning o'quv-metodik ta'minotini xalqaro talablar asosida yangilab borish, talabalar kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirishning psixologik, pedagogik omillarini aniqlashtirish bo'yicha ilmiytadqiqot ishlari olib borilmoqda. Bu vazifalarni hal qilishda kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirishning metodik resurslarini ishlab chiqish va ularni innovatsion yondashuv asosida takomillashtirish, pedagogik shart-sharoitlar yaratish va o'qitishning sifat va samaradorligini oshirishda zamonaviy ta'lim texnologiyalarini qo'llash dolzarb hisoblanadi.

METODOLOGIYA

Yurtimizda amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlarining asosiy yo'nalishlaridan biri – bu har bir yosh avlodni har tomonlama yetuk, bilimli va, albatta, barkamol insonlar qilib tarbiyalash hisbolanadi. Albatta, barkamol inson deyilganda ma'naviy jihatdan yetuk, o'z Vatanining tarixi, buguni va kelajagi uchun qayg'uradigan hamda jamiyat taraqqiyotiga o'z hissasini qo'shishi ishtiyoqida yonib yashaydigan shaxsni tarbiyalash bugungi kun talabiga hamohangdir. Ushbu

tushunchaga tahliliy yondashilsa, uning naqadar serqirra, murakkab va har tomonlama umuminsoniy qadriyatlarga mos kelishini idrok etish mumkin. Aytish mumkinki, barkamol insonning shakllanishi, uning munosib kasbni egallashi, jamiyat taraqqiyoti uchun o'z hissasini munosib tarzda qo'shib yashashi va shu tufayli jamiyatda o'zligini anglashi, namoyon etishi, bir so'z bilan aytganda, har tomonlama yetuk shaxs sifatida kamol topishi nazarga olinadi. Komillik sari intilish shaxsning kasbiy shakllanishi bilan birgalikda, yaxlit holda kechadigan va deyarli bir umr davom etadigan murakkab jarayondir. Aniqroq aytganda, kasbiy shakllanish deyilganda, insonning o'z aqliy qobiliyatlari, jismoniy imkoniyatlari, u yoki bu sohaga bo'lgan layoqatlari, qiziqish va intilishlari, shuningdek, qadriyat va dunyoqarashlariga ko'ra biron bir kasb sohasiga oid ta'lim olishi, keyinchalik shu sohaga kirishib, moslasha borishi va nihoyat, yillar davomida yetuk va malakali mutuxassis bo'lib yetishishi tushuniladi.[1, 53-b]

Kasbiy shakllanish jarayonining dastlabki va o'ta muhim bosqichi bo'lajak kasbni tanlash, ya'ni aniq bir kasbiy qarorga kelishgacha davrni o'z ichiga oladi. Ma'lumki, uzluksiz ta'lim tizimida umumiy o'rta ta'limning bitiruvchi 9-sinf o'quvchilari o'rta maktablarni yakunlash arafasida o'zlarining kelajakdagi orzu-umidlarini amalga oshirish, yoshlik his-tuyg'ulari va ehtirolarga to'la hayot pallasidir. Ontogenezda bu davr o'zining mustaqil hayotga qadam qo'yayotgan yoshlarning fuqarolik maqomiga ega bo'lishlari, shaxsiy, ijtimoiy va ma'naviy qarashlari va e'tiqodlari singari o'ziga xos xususiyatlari bilan izohlanadi. Shunday ekan, ayni shu davrda shaxsning hayot ostonasida o'z maqsadlarini to'g'ri qo'ya olishi, kelgusida o'ziga ishonch va dadil qadam bilan yurishida mutasaddi shaxslarning mas'uliyati yanada oshishi zarur. Ma'lumki, motivlar – kishining muayayn maqsad sari intilishida uni harakatga keltiruvchi ichki quvvat manbai hisoblanadi. Motivlar inson faoliyati jarayonida konkret ehtiyoj sifatida namoyon bo'lib, mazkur faoliyatni amalga oshirish tufayli qondiriladi. Inson faoliyati motivlari turlicha ko'rinish va tuzilishga ega, chunonchi, organik, funksional, moddiy, ijtimoiy, ma'naviy va shu kabilardir hamda tanlagan kasbga ijobiy munosabatni shakllantirish hisobiga shaxsda o'quv motivatsiyasini oshirish; Ma'lumki, shaxsning ijtimoiy shartlangan muhim sifatlaridan biri – shaxsning yo'nalganligi, ya'ni

motivatsiyasi. Motivatsiya shaxsning barcha xatti-harakatlarini umumiy va yagona maqsad sari yetaklovchi, undovchi, uning barqaror faoliyatini to'la ta'minlovchi shaxs tuzilishidagi muhim psixologik jarayondir. Undagi motivlar, ehtiyoj va qiziqishlar, mayl va xohishlar, ichki stimullar motivatsiyaning yadrosini tashkil etadi.[3, 12- b]

Shaxsdagi qobiliyat yoki kasbiy ko'nikma "yashash muhiti" ga bog'liq holda shakllanadi va rivojlanadi (muhit uning rivojlanishiga to'sqinlik qilishi ham mumkin). "Yashash muhiti" deyilganda, oila, maktabgacha ta'lim muassasasi, maktab, litsey, kollej, oliy o'quv yurti, ishchilar jamoasi, mikrosotsium (do'stlar, tanish-bilishlar va boshqalar) nazarda tutiladi. Ya'ni ko'nikma insonning irsiy, biologik qobiliyati, qiziqish– mayli sifatida uning "ichki olami"da tug'iladi, tabiatiga ko'ra sub'ektiv sifat bo'lib, obyektiv shart-sharoitlarga bog'liq ravishda shakllanadi va rivojlanadi. Ko'nikma o'zichiga nafaqat intellektni, balki effektiv xulq-atvor, qobiliyat, ichki motivatsiyani ham qamrab oladi. Ichki motivatsiya individning qadriyatlarini belgilab beradi, olimning fikricha, u ko'nikmaning rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega.[2, 26-b]

TADQIQOT NATIJALARI VA MUHOKAMA

O'z-o'zidan ko'rinib turibdiki, motivatsiya tushunchasi motiv tushunchasiga nisbatan keng va uzoq maqsadni, istiqbolli rejalarni ko'zlovchi psixologik sifat jarayoni hisoblanadi. Shaxs tuzilishida kasbiy ko'nikmaga nisbatan yuzaga chiquvchi motivatsiyalar ijtimoiy shartlangan komponent hisoblanib, ta'lim-tarbiya jarayonida rivojlantiriladi. Yuqorida tahlil qilingan metodlar asosida shuni ta'kidlash kerakki, hozirgi tadqiqotlardan ko'zlangan asosiy maqsadlar jamiyatda yoshlarning o'z o'rnini topa bilishi, atrofdagilarning hurmat-e'tiborini qozonishga intilish, o'zi va o'zgalar nigohida o'zining nimalarga qodir ekanligini isbotlashga urinish, kelgusida o'z taqdiri va Vatanining istiqbollarga bo'lgan ishonchini yanada mustahkamlash hamda, asosiysi, o'zining kasbiy ko'nikmalarini yanada rivojlantirish bo'lishi kerak. Zero, keskin o'zgarish va islohotlar manzarasi hamda qadriyatlar mavqeining o'zgarib borishi ta'sirida bugungi yoshlarning ertangi kungabo'lgan munosabatini bilish, haqiqiy insonlarni befarq qoldirmasligi tabiiy.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ta'limning mohiyati, maqsadi va mazmuni jamiyatning madaniy taraqqiyoti, fan-texnikasining rivojlanganligi, ishlab chiqarish texnologiyalarining amalga joriy etish darajasi hamda talabalarning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirish, ularni amaliyotga tatbiq etish kabilar bilan belgilanadi. Ijtimoiy munosabatlar, umumiy ma'lumotga bo'lgan talab va ehtiyoj, talabalarning kasbiy tayyorgarligiga, ta'lim haqidagi qarashlariga qarab jamiyatning turli davr (bosqich)larida ta'limning mohiyati, maqsadi, mazmuni, tashkil etish shakllari, amalga oshirish metodlari va vositalari o'zgarib, takomillashib boradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Hamroeva M. Yangi pedagogik texnologiyalarva pedagogik mahorat. – T.: 2005
2. Кукушкин В.С. Совершенные педагогические технологии. – Ростов на Дону, 2003
3. Bozorova S. Oliy maktabda kasbiy yo'naltirilgan o'qitish texnologiyalari. – T.:2006
4. Abduqudusov O. Kasb-ta'limi o'qituvchilari tayyorlashga integrativ yondashuv. Toshkent: "FAN", 2005.